

Серія: *Інноваційні технології в бібліотеці*
Випуск 1

**Електронний каталог
та електронна картотека статей:
здійснення пошуку
(на прикладі АРМ «Читач» САБ «ІРБІС»
наукової бібліотеки Маріупольського
державного університету)**

Методичні рекомендації

Маріуполь 2013

Міністерство освіти і науки України
Маріупольський державний університет

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

*Серія: Інформаційні технології в бібліотеці
Випуск 1*

**Електронний каталог
та електронна картотека статей:
здійснення пошуку
(на прикладі АРМ «Читач» САБ «ІРБІС»
наукової бібліотеки Маріупольського
державного університету)**

Методичні рекомендації

Маріуполь
2013

ББК 78.362.5

УДК 019.9

Відповідальний за випуск: директор наукової бібліотеки Маріупольського державного університету Шакула А. П.

Комп'ютерна верстка: Дейниченко О. В.

*Рекомендовано до друку
науково-методичною радою наукової бібліотеки
Маріупольського державного університету
(протокол № від . .2013 р.).*

- E46   Електронний каталог та електронна картотека статей: здійснення пошуку (на прикладі АРМ «Читач» САБ «ІРБІС» наукової бібліотеки Маріупольського державного університету) : методичні рекомендації / автор-укл. О. В. Дейниченко. – Маріуполь : МДУ, 2013. – 40 с. – (Сер. «Інформаційні технології в бібліотеці» ; вип. 1).

У виданні в ілюстративній формі представлені алгоритми пошуку за електронним каталогом та електронною картотекою статей наукової бібліотеки Маріупольського державного університету в АРМі «Читач» САБ «ІРБІС32» (міні-версія 2004.1).

Видання розраховане на користувачів електронних каталогів і картотеки, електронної бібліотеки – як на читачів, так і співробітників бібліотеки, що консультують відвідувачів з питань користування електронні бази даних наукової бібліотеки Маріупольського державного університету.

ББК 78.362.5

УДК 019.9

© Дейниченко О.В., 2013

© Наукова бібліотека Маріупольського державного університету, 2013

Вступ

Широке використання у роботі бібліотек комп'ютерних технологій викликає потребу у постійному підвищенні інформаційно-комп'ютерної компетентності як читачів, так і співробітників бібліотеки. У зв'язку з цим, співробітниками відділу інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення було розпочато серію методичних рекомендацій «Інформаційні технології в бібліотеці».

Перший випуск присвячено пошуку за власними електронними базами даних (ЕБД) НБ МДУ, які сформовано на основі САБ «ІРБІС»: за електронним каталогом та електронною картотекою статей, а також за ЕБД «Електронна бібліотека».

До електронного каталогу бібліотеки входять бібліографічні описи всіх книг, що надходили до бібліотеки з 2000 р. Також проводиться ретроконверсія підсобних фондів (на початок 2013 р. в електронному каталозі відображено весь активний фонд).

Електронна картотека статей формується з 2005 р. особлива увага приділяється аналітичному розпису статей і створенню лінгвістичного забезпечення пошукових можливостей програми.

З 2012 р. повнотекстові документи виділено в окрему базу даних й розпочато активне поповнення електронної бібліотеки, до складу якої входять і праці викладачів МДУ.

«ІРБІС» надає користувачам широкі можливості роботи з електронними каталогом та картотекою, електронною бібліотекою:

- отримання інформації щодо конкретної книги, статті (наявність у бібліотеці, місце зберігання та ін.);

- пошук потрібної літератури за будь-яким полем бібліографічного опису (автор, назва, рік видання), а також за тематикою, галуззю знань, за ключовими словами та ін.;
- формування списків літератури і, за необхідністю, збереження отриманого переліку у документі MS Word для подальшого копіювання, наприклад, на flash-карту, і редагування;
- отримання інформації про місце знаходження та кількість примірників видання та ін.;
- перегляд електронних текстів книг, наявних в електронній бібліотеці.

У даному виданні в ілюстративній формі представлено алгоритми пошуку в АРМі «Читач» САБ «ІРБІС32» (міні-версія 2004.1). Особлива увага приділяється індивідуальним аспектам, що пов'язані з особливостями вводу інформації співробітниками НБ МДУ.

Зазначимо, що перелік параметрів пошуку в АРМі «Читач» скорочений (наприклад, відсутні «Место работы автора / редактора» і «Место хранения экземпляра»).

Додаткові параметри пошуку відображені лише у пошуку за окремими полями (вид пошуку «Все элементы (последовательный)»), а також наявні в АРМі «Каталогізатор». Оскільки робота з послідовним пошуком вимагає додаткового досвіду роботи з САБ «ІРБІС», а «Каталогізатор» – АРМ службового користування, для здійснення пошуку за розширеними параметрами читачам необхідно звернутися по допомогу до співробітників бібліотеки.

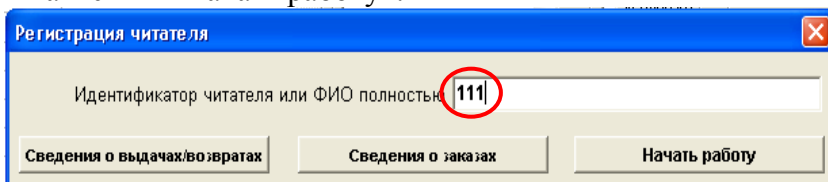
1. Основні етапи пошуку і збереження інформації

1.1. Відкрийте електронний каталог або електронну картотеку статей в АРМ «Читач» САБ «ІРБІС», скориставшись відповідними ярликами на робочому столі.

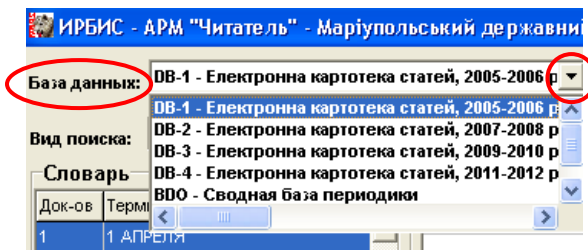
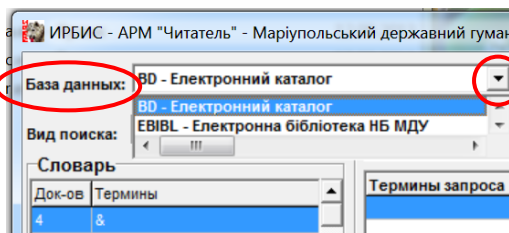
Зверніть увагу: на електронну бібліотеку також посилається ярлик «КНИГИ»; у читальних залах філологічного факультету та факультету іноземних мов на всі ЕБД посилається один і той самий ярлик – «Irbisr».

1.2. У вікні «Регистрация читателя» введіть «111», натисніть «Начать работу»:

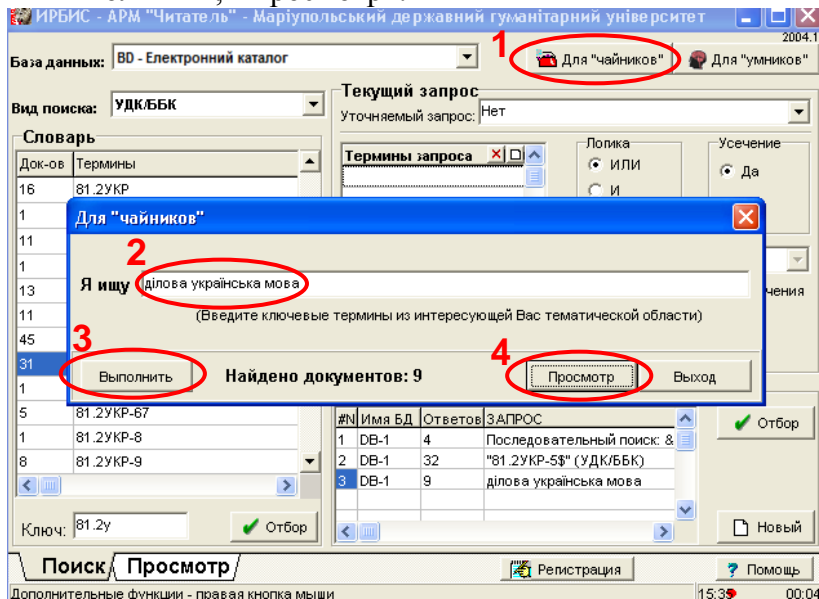
1.3. Оберіть потрібну базу даних:

- для книг – «Електронний каталог»;
- для повнотекстових документів, у т.ч. праць викладачів МДУ – «Електронна бібліотека»;
- для статей з періодичних видань – ЕБД за роками видання газет, журналів (з 2005 р.).

1.4. Здійснити пошук за обраною базою даних.

Варіант 1. Звичайний пошук: натиснути «Для чайников»; у віконці ввести терміни; натиснути «Виконати», «Перегляд»:

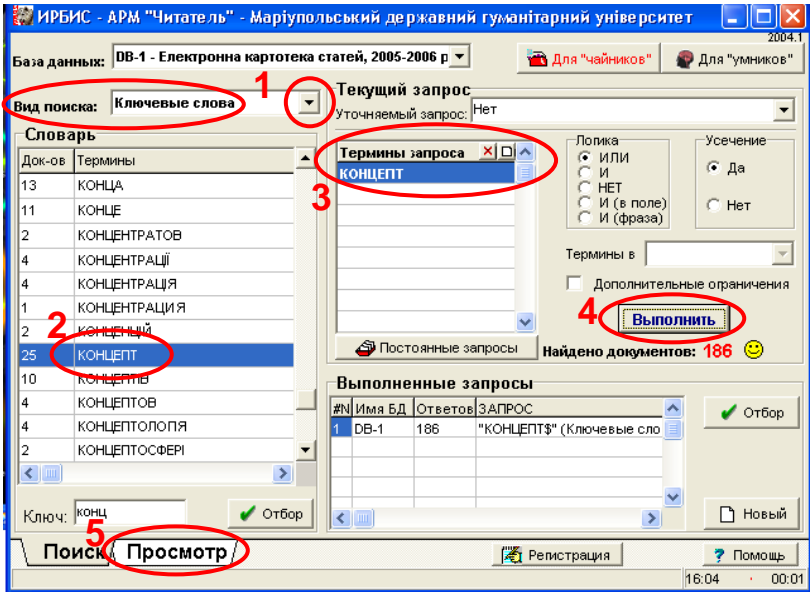

Варіант 2. Пошук за обраним параметром:

- обрати «Вид пошука»;
- знайти у словнику необхідний термін і двічі натиснути по ньому лівою кнопкою миші, щоб він з'явився у полі «Термини запроса», або ввести з клавіатури у поле «Термини запроса» фрагмент, що відповідає конкретному виду пошуку (початок прізвища автора, ключового слова, шифр ББК та ін.);
- натиснути «Виконати», «Перегляд».

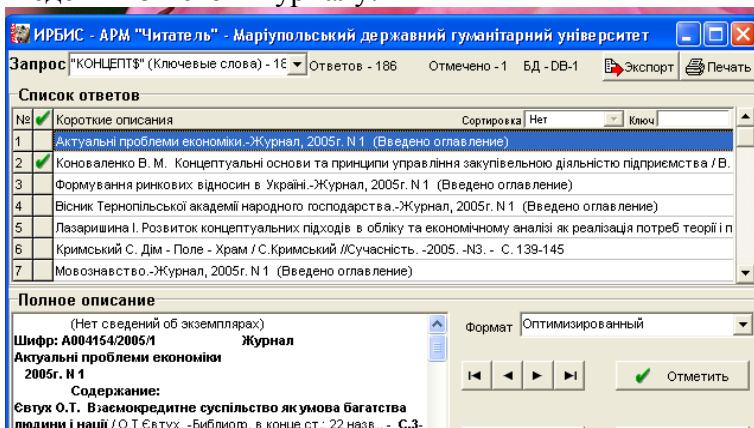
Зверніть увагу: вказано лише загальний алгоритм пошуку за обраним параметром. Особливості роботи з конкретними видами пошуку розглянемо нижче – в окремому розділі.

Алгоритм пошуку за обраним параметром:

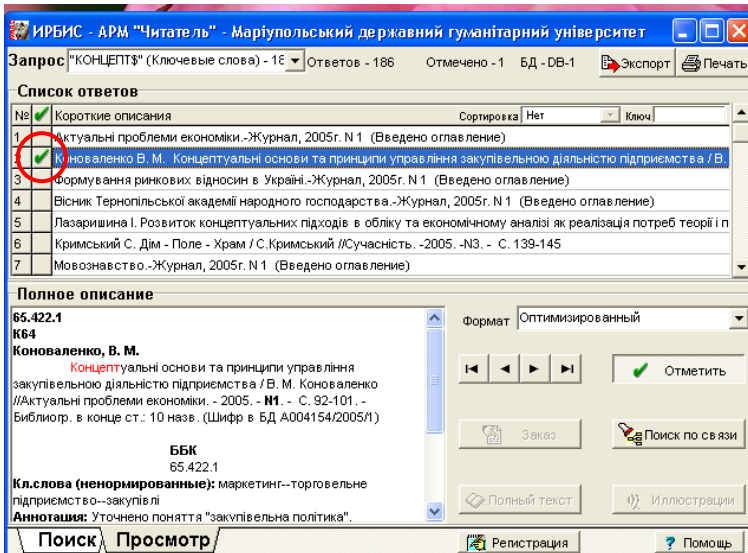
1.5. На сторінці «Просмотр» оберіть необхідні книги або статті і натисніть мишкою біля них, поставивши «✓».

Зверніть увагу: в електронній картотеці статей слід обирати не описи номерів періодичних видань із введеним змістом журналу:

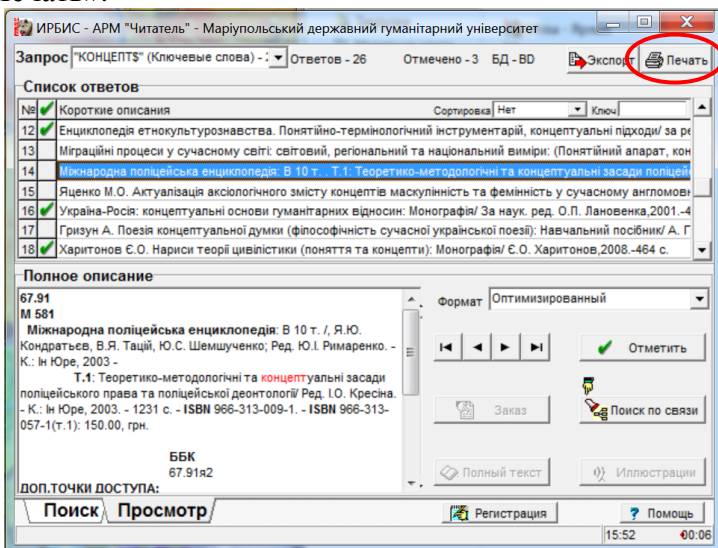

а описи окремих статей:

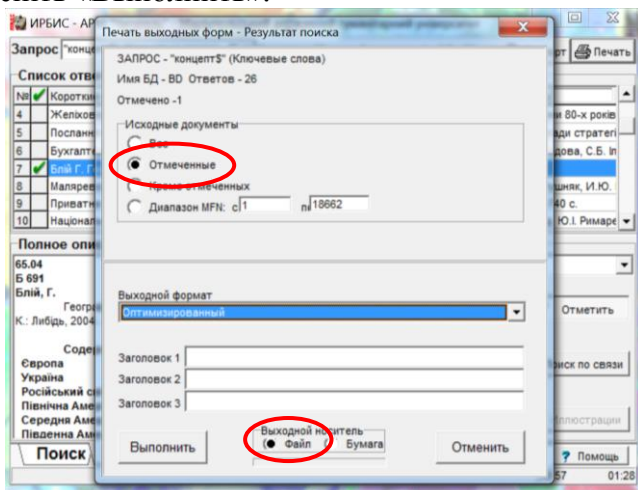

1.6. Для збереження бібліографічних описів книг або статей, обравши необхідні документи, натисніть «Печать»:

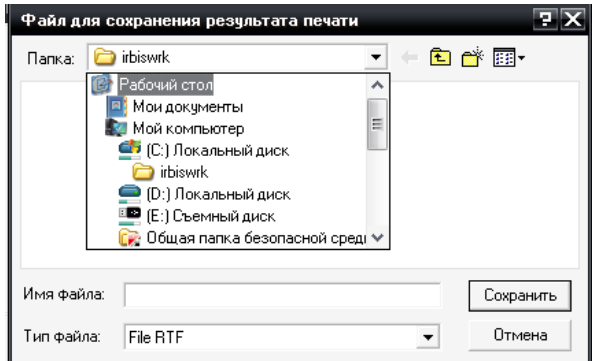
У віконці, що відкриється, автоматично вказується: «Отмеченные», «Выходной носитель» – «Файл». Натисніть «Выполнить»:

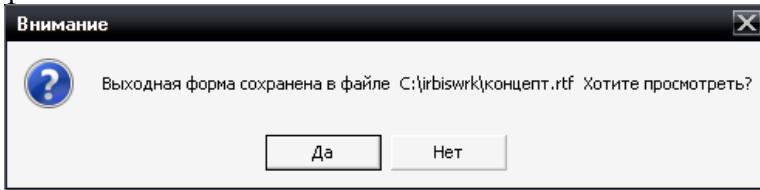
Зверніть увагу: перед тим, як зберегти документ, можна обрати потрібний «Выходной формат». В більшості випадків доречно обрати такі з них:

- «Оптимизированный» – найповніше відображає інформацію (у т.ч. анотацію, ключові слова, місце зберігання екземплярів та ін.); вихідний текст у документі MS Word на листах формату А4 подається у вигляді карток з каталогу / картотеки;
- «BRIEF В форме короткого библиописания» – відображає лише бібліографічну інформацію; текст у документі MS Word легко відсортувати за алфавітом, пронумерувати й відредагувати як готовий список літератури.

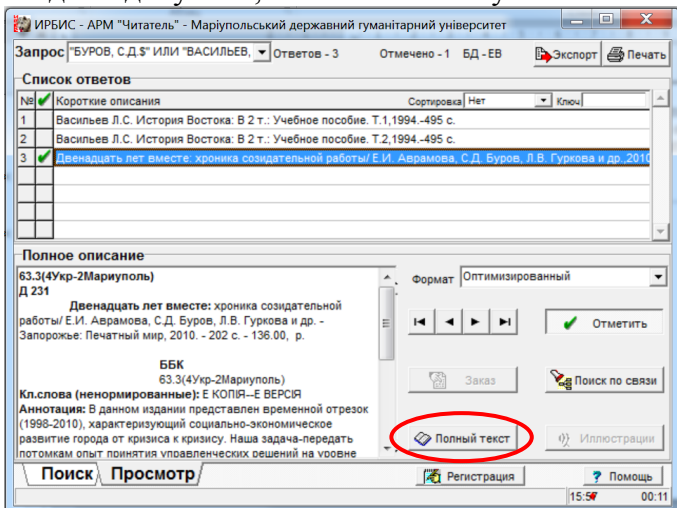
Замість папки, запропонованої автоматично (це – папка «irbiswrk» на диску С), можна обрати необхідне місце знаходження («Мои документы», «Рабочий стол» та ін.). Введіть «Имя файла» і натисніть «Сохранить»:

Програма запропонує одразу переглянути збережений файл:

1.7. Для перегляду повного тексту документа, який представлено в електронній бібліотеці, обравши необхідний документ, натисніть кнопку «Полный текст»:

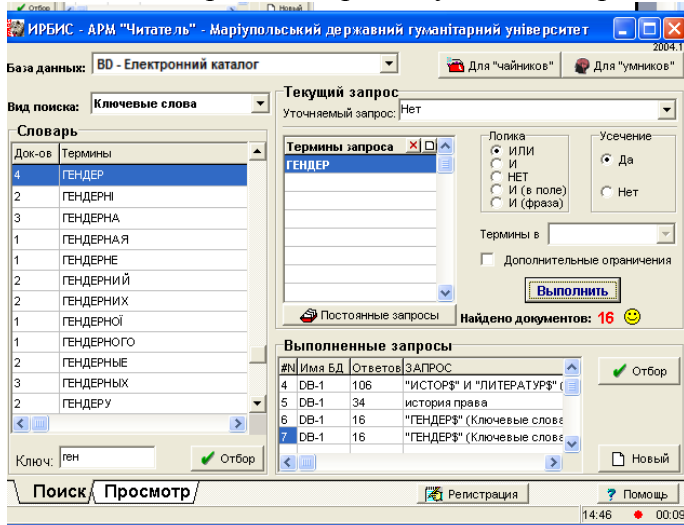
Книги, що наявні в електронній бібліотеці, також представлено в електронному каталозі. Їх перегляд здійснюється так само, як і в БД «Електронна бібліотека». Якщо кнопка «Полный текст» не активна, це свідчить про те, що електронної версії документа немає, і в САБ «ІРБІС» відображено лише його бібліографічні дані.

2. Особливості окремих видів пошуку, що доцільно використовувати в електронних базах даних НБ МДУ, створених в САБ «ІРБІС»

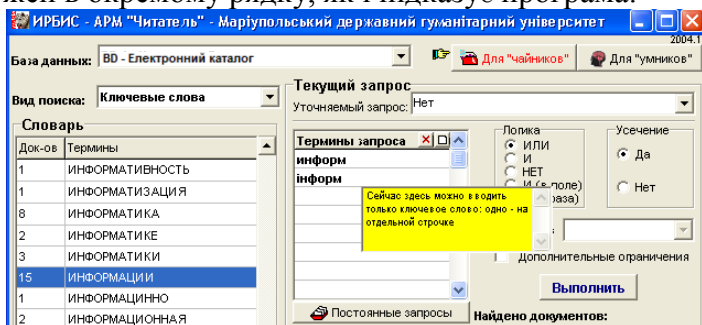
Особливості пошуку розглянуто на прикладі електронного каталогу. Пошук за електронною картотекою статей та в електронній бібліотеці здійснюється аналогічно.

2.1. Вид пошуку «Ключевые слова»

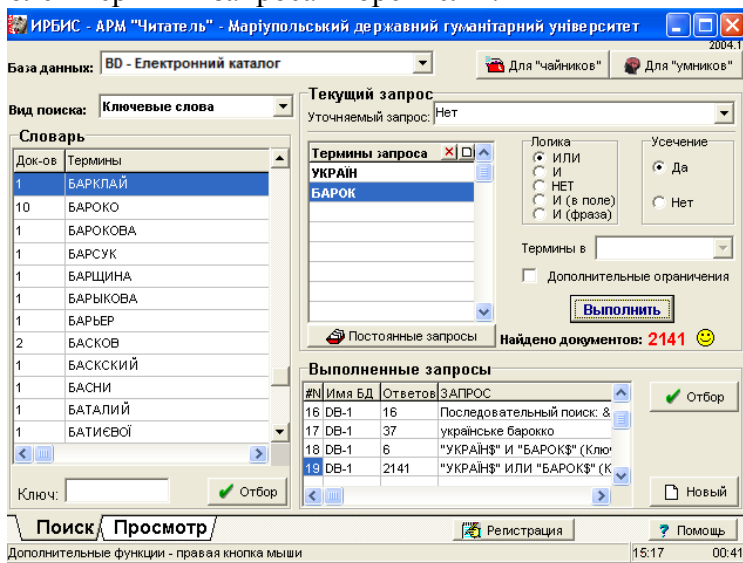
Пошук за ключовим словом доречно здійснювати, якщо слово не є широко використовуваним, наприклад:

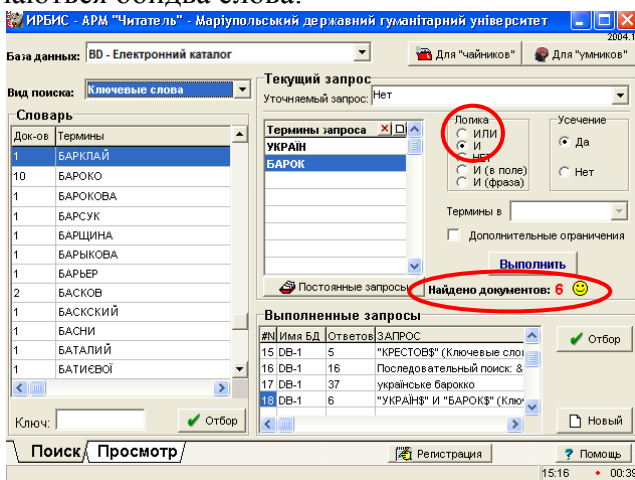
Зверніть увагу: програма розрізняє не мову, а літери, які пишуться в російській і в українській мові по-різному. Отже, на запит «гендер» буде знайдено як україномовні, так і російськомовні книги. Щоб знайти книги, пов'язані з теорією інформації, доречно ввести в поле «Термини запроса» два кореня, з російською «и» та з українською «і» – кожен в окремому рядку, як і підказує програма:

Пошук можна здійснювати не за одним, а за кількома ключовими словами. Наприклад, якщо Вас цікавить «українське бароко», або «бароко України», можна ввести в поле «Термини запроса» корені слів:

Якщо стоїть позначка «Логика» – «ИЛИ», програма знайде книги, в описі яких зустрічається слово «україн...», і книги, в описі яких є слово «барок...». Якщо поставити позначку «Логика» – «И», кількість знайдених документів значно зменшиться: це будуть лише книги, в описі яких зустрічаються обидва слова:

Зверніть увагу: за таким саме принципом можна позначати «Логика» «ИЛИ» або «И» у всіх видах пошуку.

Здійснюючи пошук за т. зв. «ключовими словами службового користування», в електронному каталозі можна переглянути посилання на повнотекстові документи або на видання, підготовлені викладачами університету.

Так, посилання на повнотекстові електронні документи, що зберігаються на оптичних дисках або доступні у локальній мережі бібліотеки, наявні не лише в електронній бібліотеці, а й в електронному каталозі. Вони позначаються одним з таких ключових слів:

- Е ВЕРСІЯ
- Е ВИДАННЯ
- Е ДОДАТОК
- Е КОПІЯ

Праці викладачів університету позначаються таким ключовим терміном:

ПРАЦІ ВИКЛАДАЧІВ

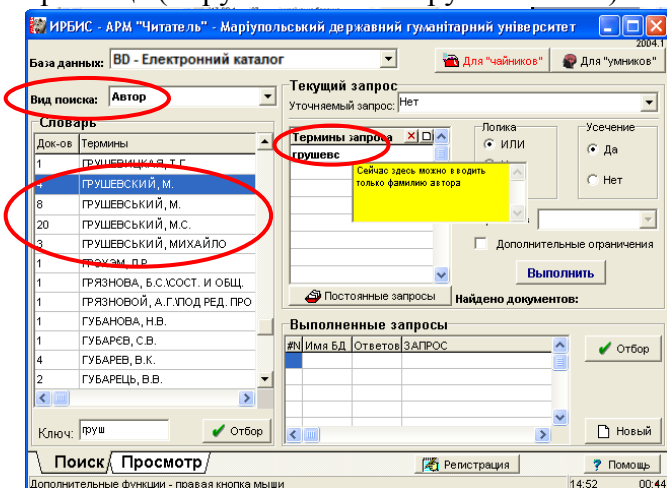
Якщо повна версія документу наявна в електронному форматі з можливістю її перегляду, ставиться ключовий термін

Е ПРАЦІ ВИКЛАДАЧІВ

В електронній картотеці статей повнотекстові документи відсутні, а статті, написані викладачами МДУ, ключовими словами не позначаються, оскільки інформація про них входить до окремої електронної бази даних, яка постійно поповнюється співробітниками інформаційно-бібліографічного відділу НБ МДУ, – «Праці викладачів МДУ».

2.2. Вид пошуку «Автор»

Пошук здійснюється за конкретними автором, редактором, видавцем. Наприклад, щоб знайти книги М. Грушевського, видані російською або українською мовою, треба ввести в поле «Термины запроса» спільний корінь прізвища («Грушевский» і «Грушевський»):

Зверніть увагу: програма не розрізняє реєстр клавіатури; пошук за «Грушевс» і «грушевс» здійснюється однаково.

Зверніть увагу: щоб знайти книги або статті інших авторів, присвячені, наприклад, М. Грушевському, слід скористатися видом пошуку «Ключевые слова» (в полі «Термины запроса» ввести «грушевс»).

2.3. Вид пошуку «Заглавие»

Пошук за назвами книг в електронному каталозі доречно здійснювати, коли потрібно отримати інформацію щодо наявності конкретної книги у фонді бібліотеці, її місця зберігання, кількості екземплярів. Оскільки у словнику термінів назви видань розташовано за алфавітом, для здійснення пошуку необхідно точно знати повну назву або кілька перших слів, наприклад:

Економіка і організація ...

Зверніть увагу: оскільки ретроконверсію бібліотечних фондів ще не завершено, отримані дані слід доповнити інформацією, розташованою у картковому каталозі.

Пошук в електронній картотеці статей здійснюється за назвами газет і журналів, за точними назвами окремих статей. Подібний пошук допомагає перевірити, в якому періодичному виданні (назва, рік) була надрукована та чи інша стаття.

Зверніть увагу: електронна картотека статей містить описи видань, що вийшли після 2004 р. і зберігаються у фонді бібліотеки більше 5 років. Описи статей з видань до 2004 р. включно, а також з видань, які мають короткий термін зберігання (в більшості своїй, це – газети і науково-популярні журнали), не представлені в електронному вигляді і містяться лише у картковій систематичній картотеці статей.

2.4. Види пошуку «Страна», «Язык», «ISBN / ISSN»

Пошук за країною та мовою видання використовується, як правило, для отримання статистичних показників. Однак, при цьому необхідно пам'ятати, що електронний каталог відображає активний фонд бібліотеки, тобто отримані дані не будуть абсолютно повними.

Пошук за країною видання ефективно здійснюється як в електронному каталозі, так і в електронній картотеці. Пошук за мовою видання доцільно здійснювати лише в електронному каталозі, оскільки в електронній картотеці мова статті автоматично позначається така сама, як і основна мова журналу, тобто не враховуються особливості багатомовних періодичних видань.

Пошук за ISBN (унікальним шифром книги) здійснюється в електронному каталозі. Пошук за ISSN (унікальним шифром періодичного видання) не працює, оскільки така інформація до електронної картотеки не вноситься.

2.5. Види пошуку «Год издания» і «Журнал за... (год)»

Пошук за роками видання книги, журналу надає інформацію як про джерела, що вийшли в світ протягом конкретного року, так і про нові надходження до бібліотеки.

Такий пошук доцільно здійснювати лише в електронному каталозі. В електронній картотеці статей він працює більш ефективно, якщо його використовувати не як окремий вид пошуку, а як частину пошуків «Комплексный» або «Все элементы (последовательный)», які будуть розглянуті нижче.

2.6. Вид пошуку «Характер документа»

Такий пошук надає інформацію про наявні у фонді бібліотеки наукові видання, навчальні посібники, методичні вказівки та ін.

Спираючись на базовий перелік кодів для характеру документу, представлений в «РБІС», співробітники НБ МДУ розробили власний перелік відповідно до пошукових запитів, актуальних для нашої бібліотеки.

В електронному каталозі та електронній бібліотеці НБ МДУ вказуються, зокрема, такі аспекти:

<i>Термін</i>	<i>Пояснення</i>
j1	Підручники, навчальні посібники
j2	Лекції
j3	Методичні вказівки, навчальні програми
j4	Практичні навчальні посібники
j5	Хрестоматія як навчальне видання
j6	Книги для вчителя / вихователя / батьків
j7	Картографічні видання: мапи, атласи
g1	Енциклопедії, словники
g2	Добірки афоризмів, крилатих висловів та ін.
g3	Розмовники
g4	Довідники
g5	Показчики
g6	Класифікації, класифікатори, рубрикатори, тезауруси
g71	Календар, щорічник
g72	Хронологічний довідник
g73	Статистичні матеріали
g8	Путівники
g9	Твори мистецтва
m1	Монографії
m2	Дисертації, автореферати дисертацій
m3	Збірники наукових праць, матеріали конференцій

- m41 Мемуари. Спогади
- m42 Біографії. Автобіографії
- m5 Літературна критика
- m61 Науково-методичні видання
- m62 Науково-практичні видання, у т.ч. коментарі до законів
- m63 Науково-популярні видання
- m7 Суспільно-політичні видання
- n1 Закони, законодавчі акти, договори та ін.
- n2 Стандарти, ДСТУ
- n3 Статути
- n4 Програми дій суспільних організацій

В поданому переліку представлено основні коди; з іншими можна ознайомитись на вкладці «Поиск», обравши даний «Вид поиска».

«Термін», вказаний у першому стовбці переліку, – це кодована інформація, яка виставляється програмою відповідно до конкретного характеру документа. Ці терміни використовуються під час здійснення пошуку «Все элементы (последовательный)», який буде розглянуто в окремому пункті.

У полі «Характер документа» в електронному каталозі також міститься інформація про видання з грифом Міністерства науки і освіти України:

jj Видання з грифом МОН

В електронній картотеці статей характер документу не вказується, і, відповідно, пошук за характером документу не працює.

2.7. Вид пошуку «УДК / ББК»

Книги і статті в НБ МДУ класифікуються за шифрами ББК (Бібліотечно-бібліографічної класифікації). Перші одна-дві цифри позначають галузь знань, інші – більш ретельні підрозділи, теми, аспекти.

Пошук за ББК як в електронному каталозі, в електронній бібліотеці, так і в електронній картотеці статей доцільно використовувати під час добору літератури за конкретними галуззю або підрозділом знань. Крім того, завдяки цьому виду пошуку за електронним каталогом можна скласти уявлення про книгозабезпечення тієї чи іншої навчальної дисципліни.

Основні шифри ББК, що використовуються в САБ «ІРБІС» співробітниками НБ МДУ, вказано у *Додатку*.

Для кодування більш детальних аспектів використовуються основні шифри ББК, доповнені з правого боку цифрами або літерами. Ознайомитись з ними можна таким чином:

- знайти ключове слово або словосполучення в алфавітно-предметному покажчику до каталогу або картотеки;
- обрати основний шифр ББК, що відповідає темі, і скористатись написами на роздільниках карткових каталогів і картотек.

Пошук за такими дрібними шифрами ефективно працює в електронній картотеці статей, особливо під час добору інформації за якою-небудь вузькою темою, яку можна відобразити різними, широко використовуваними ключовими словами, наприклад, «Образ матері в літературі».

В окремих випадках (на дисертації, автореферати дисертацій) паралельно вказуються і шифри УДК (Універсальна десяткова класифікація), які позначаються відповідною абрєвіатурою і збираються в кінці словника термінів з шифрами ББК. Оскільки на більшість документів шифр УДК в електронних каталогах і картотеках Наукової бібліотеки МДУ не вказується, пошук за ним не є ефективним.

2.8. Вид пошуку «Издающая организация»

В електронному каталозі та електронній бібліотеці цей вид пошуку дає можливість отримати інформацію про видання Маріупольського державного університету.

Зверніть увагу: під час пошуку слід враховувати місто, у якому розташовані видавництво або типографія, а також перейменування організацій, російськомовні та україномовні назви. Так, співробітниками бібліотеки вживаються такі позначення на видання МДУ різних років (записи вказано згідно з порядком розташування їх у словнику термінів в САБ «ІРБІС»):

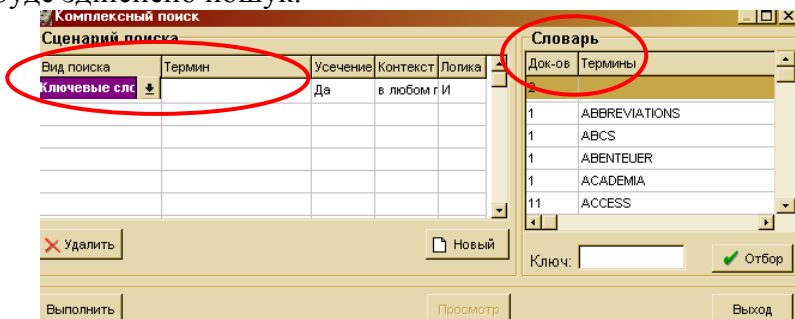
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
МГІ ДОННУ(МАРИУПОЛЬ)
МГІ(МАРИУПОЛЬ)
МГГУ(МАРИУПОЛЬ)
МГИ ДОННУ(МАРИУПОЛЬ)
МГИ(МАРИУПОЛЬ)
МГУ(МАРИУПОЛЬ)
МДГУ(МАРИУПОЛЬ)
МДУ(МАРИУПОЛЬ)

Пошук за іншими видавництвами майже не використовується, однак, також може бути здійснений за даними електронного каталогу та електронної бібліотеки НБ МДУ.

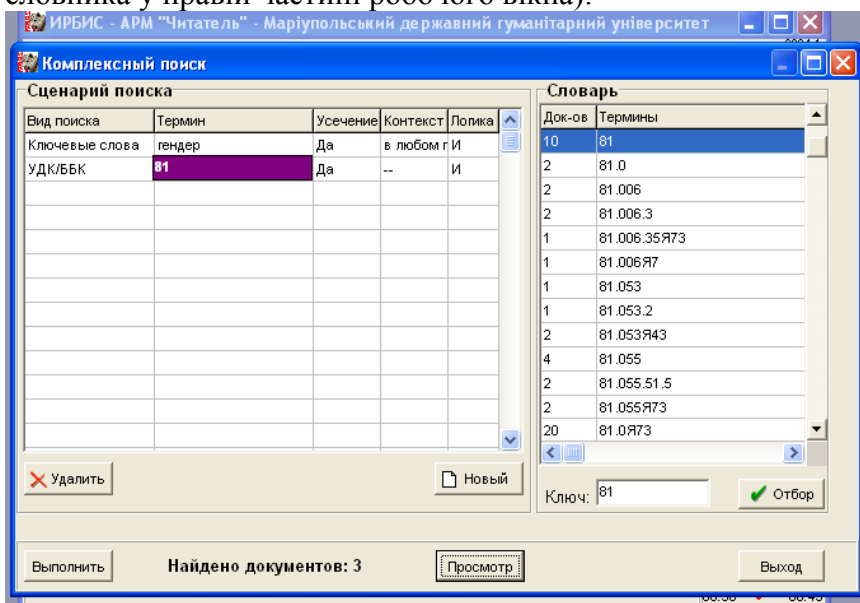
В електронній картотеці статей такий пошук не працює, оскільки місце видання газет і журналів не вказується. Виняток становлять організації, назви яких входять до назв періодичних видань, наприклад, «Вестник Московского государственного университета». В таких випадках необхідно працювати з таким видом пошуку, як «Заглавие», але для цього необхідно знати повну назву видання.

2.9. Вид пошуку «Комплексный»

Цей вид пошуку надає можливість здійснювати пошук за кількома параметрами одночасно. Для кожного параметру (виду пошуку) вказується один термін, за яким і буде здійснено пошук.

Для здійснення пошуку слід обрати потрібні види пошуку (кожен – окремо, у наступному рядку). Поруч вказується термін, за яким здійснюється конкретний вид пошуку (термін вводиться вручну або обирається із словника у правій частині робочого вікна):

Під час комплексного пошуку слід враховувати, що деякі параметри відображаються лише в електронному каталозі і не актуальні для електронної картотеки статей.

Приклади пошукових завдань і комбінувань видів пошуку:

- **відображення вказаного ключовим словом аспекту у конкретній галузі знань:**

«Ключевые слова» *інновац* + «УДК/ББК» 74
= *інновації в освіті*

- **нові надходження до бібліотеки за конкретною галуззю знань:**

«Год издания» 2011 + «УДК/ББК» 63
= *книги з історії та історичних наук,
видані протягом останнього року*

- **книги за обраною темою, видані конкретною мовою:**

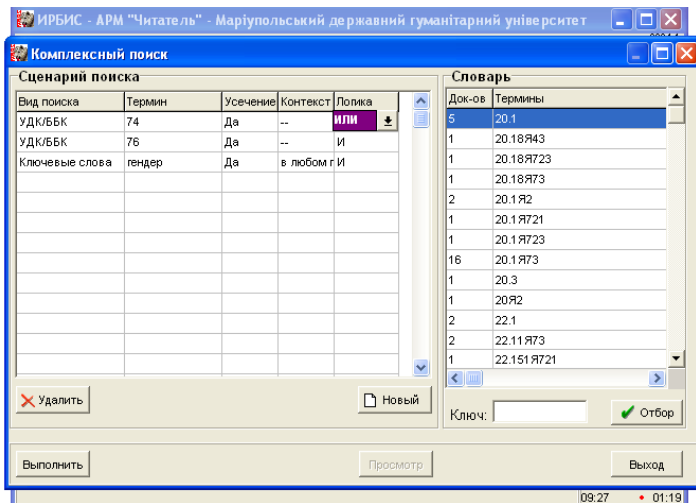
«УДК/ББК» 63.3(4УКР=ГРЕ) + «Язык» UKR
= *книги, присвячені грекам Приазов'я,
видані українською мовою*

Можуть бути створені й інші комбінації, підґрунтя яких – види пошуку за одним конкретним терміном того чи іншого пошукового словника.

Під час комплексного пошуку слід звернути увагу на останній стовпець сценарію пошуку – «Логика», оскільки в даному виді пошуку обов'язково вказується кілька термінів, Некоректне використання позначок «Логика» – «И» та «Логика» – «ИЛИ» може призвести до зайвих або неповних результатів пошуку.

Зверніть увагу: у сценарії комплексного пошуку можна вказувати кілька термінів для одного виду пошуку. Однак в таких випадках використанню позначок «Логика» необхідно приділяти особливу увагу. Наприклад:

«УДК/ББК» 74 АБО «УДК/ББК» 76
+ «Ключевые слова» *гендер*
= *гендерні питання в журналістиці
й освіті*

Для пошуку за кількома термінами одного й того ж виду пошуку без уточнення інших параметрів доцільно використовувати звичайний пошук за потрібним параметром.

2.10. Вид пошуку

«Все элементы (последовательный)»

Вид пошуку «Все элементы (последовательный)» – один з найскладніших, однак, в окремих випадках, – найефективніший.

Цей вид пошуку надає можливість здійснювати пошук за кількома параметрами одночасно. Для цього спочатку обирається основний параметр – той, для якого пошук необхідно здійснити за більшою кількістю пошукових термінів. За цим параметром здійснюється звичайний пошук.

Потім обирається «Все элементы (последовательный)» і здійснений простий пошуковий запит вказується у полі «Уточняемый запрос».

В елементах пошуку обирається необхідне поле / підполе САБ «ІРБІС», заповнене співробітниками бібліотеки, і вказується один термін, який у ньому зустрічається («Содержит» – «Значение» – ...):

Під час послідовного пошуку слід враховувати, що деякі параметри відображаються лише в електронному каталозі і не актуальні для електронної картотеки статей.

Як правило, під час послідовного пошуку використовуються такі поля і підполя (записи вказано згідно з порядком розташування їх у словнику термінів в САБ «ІРБІС»):

Поле 101: Язык основного текста

Поле 210: Выходные данные

Підполе Издательство (издающая организация)

Підполе Год издания
Поле 610: Ненормированные ключевые слова
Поле 621: Индексы ББК
Підполе Индекс ББК
Поле 900: Коды – тип, вид, характер документа
Підполе Характер документа
Поле 906: Систематический шифр
Поле 910: Сведения об экземплярах
Підполе Место хранения

Отже, здійснення послідовного пошуку починається із звичайного пошуку за одним із потрібних видів пошуку. Перелік здійснених Вами звичайних пошуків міститься у полі «Уточняемый запрос»; оберіть останній – верхній з них (або той, що здійснювався раніше, чи потребує уточнення).

Зверніть увагу: особливо ефективно використання меню «Уточняемый запрос» спрацьовує у випадку, коли

один з параметрів пошуку повинен враховувати кілька термінів. Саме за цим параметром і треба розпочати звичайний пошук, а потім уточнити його у послідовному пошуку.

Приклади пошукових завдань і комбінувань параметрів «Уточняемый запрос», «Поле / Подполе»:

- **книги з дійсним грифом МОН** (гриф надається на 5 років):

«Уточн. запрос» – «Год издания» 2013 + 2012 + 2011 + 2010 + 2009

«Поле» – 900: Коды – тип, вид, характер документа

«Подполе» – Характер документа (3)

«Содержит» *jj*

В меню «Содержит» слід вказати т. зв. «термін» – код, який автоматично виставляється програмою відповідно до конкретного характеру документа (*див. п. 2.6*). В даному випадку – це:

jj Видання з грифом МОН

Зверніть увагу: наявність грифу МОН вказується співробітниками Наукової бібліотеки МДУ у третьому рядку «Характер документа». У першому рядку вказується загальний характер:

j Навчальні видання,

g Довідкові видання,

t Наукові видання,

n Офіційні видання,

у другому – конкретні види документів (*див. п. 2.6*).

- **наукові видання за окремою навчальною дисципліною**:

«Уточн. запрос» – «Характер документа» *t*

«Поле» – 621: Индексы ББК

«Подполе» – Индекс ББК

«Содержит» 83.3(4Укр)

Зверніть увагу: звичайний пошук за характером документу працює одночасно з усіма чотирма підполями «Характер документа (1-4)»

В меню «Содержит» слід вказати індекс ББК (*див. Додаток*), який відображає галузь знань, що відповідає навчальній дисципліні. В даному випадку – це:

83.3(4Укр) Історія української літератури

Зверніть увагу: вказуючи короткі шифри ББК, слід обов'язково переглядати результати пошуку, оскільки цифри, які складають основний шифр, можуть входити до складу дробного шифру з іншої галузі знань. Наприклад:

83 Літературознавство

88.834 Дитяча психологія: підлітки

- **електронні повнотекстові документи, автори або редактори яких – викладачі МДУ, видані протягом конкретного року:**

«Уточн. запрос» – «Ключевые слова» *епраці викладачів*

«Поле» – 210: Выходные данные

«Подполе» – Год издания

«Содержит» 2012

Зверніть увагу: вид пошуку «Все элементы (последовательный)» враховує розширені параметри, що надає додаткові можливості пошуку. Отже, його можна використовувати для пошуку за одним терміном, без використання функції «Уточняемый запрос». Таким чином можна здійснити пошук за параметрами, що відсутні в АРМі «Читач» у звичайних видах пошуку, наприклад, «Место хранения экземпляра».

Під час пошуку за одним додатковим параметром меню «Уточняемый запрос» на використовується.

- **книги у фонді конкретного підрозділу бібліотеки** (наприклад, у фонді читального залу №3 факультету іноземних мов):

«Уточн. запрос» – *НЕТ*

«Поле» – 910: Сведения об экземплярах е

«Подполе» – Место хранения

«Содержит» *ЧЗЗ*

Під час пошуку «Все элементы (последовательный)» можуть також використовуватися складні комбінації, що передбачають кілька етапів. Для цього необхідно дотримуватись ускладненого алгоритму.

1. Здійснити перший етап послідовного пошуку;
2. Закрити вікно послідовного пошуку, натиснувши «Выход» (вікно САБ «ІРБІС» не закривати, щоб не втратити отримані дані);
3. Ще раз обрати вид пошуку «Все элементы (последовательный)».
4. У меню «Уточняемый запрос» обрати результати попереднього послідовного пошуку.
5. Здійснити пошук за обраними полями, під полями як під час звичайного послідовного пошуку.
6. У разі необхідності повторити виконання пп. 2–5.

- **нові надходження до конкретного підрозділу бібліотеки за конкретною галуззю знань** (наприклад, з журналістики, ЗМІ, реклами, PR – до читального залу №2 філологічного факультету):

«Уточн. запрос» – «Год издания» *2012 + 2013*

«Поле» – 621: Индексы ББК

«Подполе» – Индекс ББК

«Содержит» *76*

«Уточн. запрос» – «Последовательный поиск»

621: Индексы ББК Содержит 76

«Поле» – 910: Сведения об экземплярах е
«Подполе» – Место хранения
«Содержит» Ч32

Під час використання пошуку «Все элементы (последовательный)» можуть бути створені й інші комбінації – як прості, так і складні.

2.11. «Свободный поиск»

Під час використання виду пошуку «Ключевые слова» програма опрацює лише такі поля:

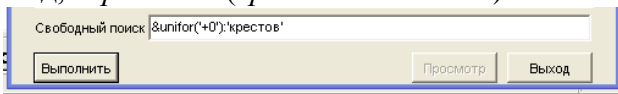
- назви книг, періодичних видань і статей;
- назви, вказані у змісті книг, періодичних видань – «Содержание»;
- «Ненормированные ключевые слова», що були введені під час опису співробітниками Наукової бібліотеки МДУ.

Використання вільного пошуку дозволяє знайти всі документи, у яких вказаний термін вживається у будь-якому полі або підполі (наприклад, в анотації, що актуально для електронного каталогу).

Для здійснення вільного пошуку потрібно відкрити вид пошуку «Все элементы (последовательный)» і в меню «Свободный поиск» в нижній частині вікна ввести командний рядок:

`&unifor('+0'):термін'`

Командний рядок друкується з англійською мовою клавіатури: знак «&» набирається одночасним натисненням «Shift+7», двокрапка (:) – клавішею з російською / українською «Ж», одинарні верхні лапки (') – клавішею з російською / українською «Э» / «Є». Замість «термін» слід вписати корінь потрібного ключового слова. Наприклад, «крестов» (крестовые походы):

**Основні шифри ББК,
що використовуються в САБ «ІРБІС»
співробітниками НБ МДУ**

Зверніть увагу: у зв'язку з переходом на нові таблиці, шифри ББК частково змінилися. У даний час вони редагуються у карткових й електронних каталогах і картотеках; потім планується замінити старі шифри на нові і в САБ «ІРБІС», отже виникають тимчасові розбіжності між шифрами ББК у карткових і електронних каталогах і картотеках. Отже, якщо за запропонованим шифром інформацію не знайдено, необхідно звернутися до чергового бібліографа, бібліотекаря для його уточнення.

2 Природознавчі науки

20.1 Екологія

22 Фізико-математичні науки

24 Хімічні науки

26 Геодезичні, географічні, геологічні та ін. науки про землю

28 Біологічні науки

3 Техніка. Технічні науки

32.97 Обчислювальна техніка. Комп'ютери

5 Охорона здоров'я. Медичні науки

60.5 Соціологія

60.6 Статистика

60.7 Демографія

60.8 Соціальне управління

60.844 Діловодство. Документообіг

63 Історія

63.0 Теорія, методологія історії

63.1 Історіографія

63.2 Джерелознавство. Допоміжні історичні дисципліни

63.3(0) Всесвітня історія

63.3(4Укр) Історія України

63.3(2) Історія СРСР та Росії

63.5 Етнологія (етнографія, народознавство)

65 Економіка. Економічні науки

65.01 Загальна економічна теорія

65.02 Історія економічної думки

65.03 Економічна історія

65.04 Економічна географія і регіональна економіка

65.05 Управління економікою. Економічна статистика. Облік. Аудит. Економічний аналіз. Планування. Прогнозування

65.22 Економіка нерухомості

65.24 Економіка праці

65.25 Ціни. Ціноутворення

65.26 Фінанси

65.27 Страхування. Соціальне забезпечення

65.28 Економіка природокористування і охорони навколишнього середовища

65.29 Бізнес. Підприємництво

65.30 Економіка промисловості

65.31 Економіка будівництва

65.32 Економіка сільського господарства

65.34 Економіка лісного господарства

65.35 Економіка рибного господарства.

65.37 Економіка транспорту

65.38 Економіка зв'язку

65.41 Державні закупівлі, держзамовлення

65.42 Торгівля

- 65.43 Індустрія гостинності та туризму
- 65.44 Економіка міського господарства
- 65.45 Економіка водного господарства
- 65.49 Економіка соціально-культурної сфери
- 65.5 Світова економіка. Міжнародні економічні відносини
- 65.52 Глобалізація світової економіки
- 65.54 Економічна інтеграція
- 65.59 Зовнішньоекономічна діяльність окремих країн
- 65.6 Економіка розвинутих країн
- 65.7 Економіка країн, що розвиваються
- 65.9 Економіка окремих країн і регіонів, Світового океану
- 65.9(4Укр) Економіка України

- 66 Політика. Політичні науки
  - 66.0 Політологія
  - 66.1 Історія політичної думки
  - 66.2 Політика і сучасне політичне положення в цілому
  - 66.3 Внутрішня політика
  - 66.4 Міжнар. відносини. Зовнішня політика. Дипломатія
  - 66.6 Політичні партії. Партійні системи
  - 66.7 Суспільно-політичні організації, рух, союзи

- 67 Право юридичні науки
  - 67.0 Теорія права
  - 67.1 Історія правової думки
  - 67.3 Історія держави і права
  - 67.51 Кримінологія
  - 67.52 Криміналістика
  - 67.9(4Укр) Держава і право України
    - 67.9(4Укр)400 Конституційне право України
    - 67.9(4Укр)401 Адміністративне право України
    - 67.9(4Укр)402 Фінансове право України

67.9(4Укр)403 Господарське право України
67.9(4Укр)404 Цивільне право України
67.9(4Укр)405 Трудове право і право соціального
забезпечення України
67.9(4Укр)407 Природоресурсне, екологічне право
України
67.9(4Укр)408 Кримінальне право України
67.9(4Укр)409 Кримінально-виконавче право
України
67.9(4Укр)410.1 Цивільно-процесуальне право
України
67.9(4Укр)410.2 Господарське процесуальне право
України
67.9(4Укр)411 Кримінальне процесуальне право
України
67.9(4Укр)7 Правоохоронні органи України.
Органи юстиції. Адвокатура
67.9(2Рос) Держава і право Росії
67.9(4/8) Держава і право зарубіжних країн
67.91 Міжнародне публічне право
67.93 Міжнародне приватне право

68 Військова справа. Збройні сили. Цивільна оборона
68.9 Цивільна оборона. Безпека життєдіяльності

71 Культура. Культурологія

72 Наука. Наукознавство

74 Педагогічні науки

74.03 Історія освіти та педагогічної думки

74.04 Організація освіти

74.1 Дошкільне виховання

74.2 Шкільна педагогіка

- 74.3 Дефектологія
- 74.4 Освіта дорослих
  - 74.58 Педагогіка вищої школи
- 74.6 Соціальна педагогіка
- 74.9 Сімейне виховання і освіта

- 75 Фізична культура. Спорт

- 76 Засоби масової інформації
  - 76.006.5 Реклама у ЗМІ
  - 76.02 Періодичні видання
  - 76.03 Радіо. Телебачення
  - 76.05 Інтернет
- 76.1 Книжкова справа. Видавнича справа

- 78 Бібліотечна, бібліографічна та науково-інформаційна діяльність
  - 78.01 Документознавство
  - 78.3 Бібліотечна справа. бібліотекознавство
  - 78.5 Бібліографія
  - 78.6 Науково-інформаційна діяльність

- 79 Охорона пам'ятників. Музейна, архівна справа

- 80.7 Риторика

- 81 Мовознавство
  - 81.411.4 Українська мова
  - 81.411.2 Російська мова
  - 81.432.1 Англійська мова
  - 81.453 Новогрецька мова
  - 81.473.1 Італійська мова
  - 81.432.4 Німецька мова
  - 81.471.1 Французька мова

- 82 Фольклор. Фольклористика
- 83 Літературознавство
  - 83.0 Теорія літератури
    - 83.001 Образна система художнього твору
  - 83.3 Історія світової літератури
  - 83.8 Дитяча література
- 84 Художня література
- 85 Мистецтво
  - 85.1 Образотворче мистецтво й архітектура
    - 85.11 Архітектура
    - 85.12 Декоративно-прикладне мистецтво
    - 85.13 Скульптура
    - 85.14 Живопис
    - 85.15 Графіка
  - 85.3 Музика та видовищне мистецтво
    - 85.31 Музика
    - 85.32 Танець
    - 85.33 Театр
    - 85.36 Естрада
    - 85.37 Кіномистецтво
- 86 Релігія. Релігієзнавство
  - 86.31 Ранні форми релігії
  - 86.33 Індуїзм
  - 86.35 Буддизм
  - 86.36 Іудаїзм
  - 86.37 Християнство
  - 86.38 Іслам (мусульманство)
  - 86.4 Містика
  - 86.7 Вільнодумство

87 Філософія.

- 87.1 Метафізика. Онтологія
- 87.2 Гносеологія (епістемологія)
- 87.3 Історія філософії
- 87.4 Логіка
- 87.5 Філософська антропологія
- 87.6 Соціальна філософія
- 87.7 Етика
- 87.8 Естетика

88 Психологія

- 88.1 Історія психології
- 88.2 Розвиток психіки
- 88.3 Загальна психологія
- 88.4 Психологія окремих видів діяльності
- 88.5 Соціальна психологія
- 88.6 Особливі стани та явища психіки
- 88.8 Дитяча психологія

91 Бібліографічні посібники

92 Довідкові видання

93 Серії, збірники

Зміст

Вступ	3
1. Основні етапи пошуку і збереження інформації	5
2. Особливості окремих видів пошуку, що доцільно використовувати в електронних базах даних НБ МДУ, створених в САБ «ІРБІС»	11
2.1. Вид пошуку «Ключевые слова»	11
2.2. Вид пошуку «Автор»	14
2.3. Вид пошуку «Заглавие»	15
2.4. Види пошуку «Страна», «Язык», «ISBN / ISSN» ..	16
2.5. Види пошуку «Год издания» і «Журнал за (год)» ..	16
2.6. Вид пошуку «Характер документа»	17
2.7. Вид пошуку «УДК / ББК»	18
2.8. Вид пошуку «Издающая организация»	20
2.9. Вид пошуку «Комплексный»	21
2.10. Вид пошуку «Все элементы (последовательный)»	23
2.11. «Свободный поиск»	29
Додаток. Основні шифри ББК, що використовуються в САБ «ІРБІС» співробітниками НБ МДУ	30

Зверніть увагу:*

- ярлики на ЕБД САБ «ІРБІС»	5
- загальний алгоритм й особливості пошуку	6
- зміст номерів періодичних видань і аналітичні описи статей в електронній картотеці	7
- вихідні формати й повнота інформації, збереженої з САБ «ІРБІС»	9
- розрізнення мов та їх літер	12

- використання функції «Логика» «И» або «ИЛИ»	13, 22
- реєстр клавіатури (великі і малі літери)	15(1)
- пошук джерел, присвячених авторам книг і статей	15(2)
- ретроконверсія й відображення книг в електронному каталозі	15(3)
- періодичні видання, які не представлені в електронній картотеці	15(4)
- відображення перейменувань університету	20
- пошук за кількома параметрами, один з яких враховує два і більше термінів	25-26
- наявність грифу МОН у підполі «Характер документа (3)»	26
- основна й додаткова інформація у підполях «Характер документа (1-4)»	26, 27(1)
- помилки під час пошуку за короткими шифрами ББК	27(2)
- розширені параметри пошуку, у т.ч. «Место хранения экземпляра»	27
- тимчасові розбіжності між шифрами ББК у карткових та електронних каталогах і картотеках	30

Інші важливі аспекти:**

- реєстрація читача	5
- перелік ЕБД САБ «ІРБІС»	5
- повнотекстові електронні документи, у т.ч. праці викладачів університету	5, 10-11, 13, 14, 27
- звичайний пошук і пошук за обраним параметром	6
- збереження бібліографічних описів	8
- використання функції «Логика» «И» або «ИЛИ»	13, 22

- праці викладачів університету, у т.ч. їх повнотекстові електронні версії	14, 27
- перелік основних кодів «Характер документу»	16-17
- видання з грифом МОН	18, 26
- книгозабезпечення навчальної дисципліни, у т.ч. науковими виданнями	19, 26
- відображення окремого аспекту у конкретній галузі знань	21
- нові надходження до бібліотеки за галузями знань ...	21
- відображення окремого аспекту у книгах, виданих конкретною мовою	21
- основні поля і підполя САБ «ІРБІС», які використовуються під час послідовного пошуку	24-25
- пошуку книг за місцем зберігання	28
- алгоритм складного послідовного пошуку (за трьома і більше різними параметрами)	28
- нові надходження за конкретною галуззю знань до конкретного підрозділу бібліотеки	28-29
- поля, що опрацьовує програма під час здійснення пошуку за ключовими словами	29
- пошук за ключовими словами, що входять до складу анотації	29

---

* У дужках після номеру сторінки вказано порядковий номер рубрики «*Зверніть увагу*», якщо їх на сторінці було дві і більше.

** В тексті ці аспекти виділено підкресленим шрифтом (не курсив), в окремих випадках (якщо це – варіанти комбінацій пошукових запитів), – не підкресленим шрифтом, жирним курсивом.

Для нотаток
